

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Çeviren, Okan TAŞDELEN, İnsan Hakları Uygulamacısı ve AİHM Eski B Hukukçusu, @O_TSDLN, Mart 2023. [Daha önce Patreon sayfamda “<https://www.patreon.com/posts/79381564>” yayımlanmıştır] Bu özet çeviriyi yayımlama izni, yalnızca HUDOC’a konulması için verilmiştir. Çevirmene atıfta bulunmak kaydıyla alıntılanabilir.

© Translated by Okan TAŞDELEN, Human Rights Practitioner and Former B Lawyer of the ECtHR, @O_TSDLN, March 2023. [Already published on my Patreon page “<https://www.patreon.com/posts/79381564>”] Permission to re-publish this summary translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in HUDOC. It may be reproduced with a reference to the translator.

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NIKËHASANI/ARNAVUTLUK

(Başvuru No. [58997/18](#), 13/12/2022)

8. madde • Özel hayat • Bir savcının, liyakat değerlendirme süreci bulguları temelinde malen uygunluğuna dair ciddi şüpheler nedeniyle meslekten haklı kılınmış ihracı • Ciddi etik ihlalden dolayı, adalet sistemine yeniden girişteki orantılı ömür boyu yasak

GİRİŞ

Dava, 30 Ağustos 2016 tarihli ve 84 sayılı Liyakat Değerlendirme Yasası (Vetting Law) uyarınca, o zamanlar görevdeki bir savcı olan başvuru hakkındaki yeniden inceleme işlemlerini ilgilendirmektedir. İşlemler görevden ihracıyla neticelenmiştir.

OLAYLAR VE OLGULAR

Başvuru, 1993 yılında savcılık görevine atanmıştır. 2003 yılında Malvarlığı Beyanı Yasası’nın çıkarılmasını takiben, Beyanname ve Menfaat Çatışmaları ve Malvarlıklarının Kontrolü Yüksek Müfettişliğine [HIDAACI], yıllık olarak malvarlığı bildiriminde bulunmuştur.

Arnavutluk 2016 yılında, Anayasa’da değişikliklere ve diğer hususların yanı sıra görevdeki bütün savcılarının yeniden incelenmesine (liyakat değerlendirme süreci (the vetting process)) ilişkin çok sayıda kanunun çıkarılmasına neden olan kapsamlı adalet sistemi reformlarına girişmiştir (bkz. [Xhoxhaj/Arnavutluk](#), No. 15227/19, §§ 4-7, 09 Şubat 2021)¹. Liyakat değerlendirme süreci, ilk derecede Bağımsız Liyakat Komisyonu (IQC - the Independent Qualification Commission) ve itiraz üzerine ise Anayasa Mahkemesine ayrı bir daire olarak bağlanmış Özel İtiraz Dairesi (SAC - the Special Appeal Chamber) (ikisine birlikte “liyakat değerlendirme organları” olarak atıfta bulunulacaktır) tarafından yerine getirilecekti. Liyakat değerlendirme organları, görevdeki her bir savcayı üç ölçüt temelinde yeniden inceleyecektir: (i) malvarlıklarının değerlendirilmesi; (ii) organize suçla olası bağlantıyı belirlemeyi amaçlayan geçmiş dürüstlük kontrolü ve (iii) mesleki yeterliliğinin incelenmesi. Yeniden inceleme işlemlerinin her bir aşamasının sonucunda liyakat değerlendirme organları, liyakati değerlendirmekte olan kişinin görevini tasdik eden ya da kişiyi açığa alan veya ihraç eden gerekçeli kararlar verecektir.

Liyakat değerlendirme süreci başladığında başvuru, İşkodra İstinaf Mahkemesi savcılığında görev yapmaktaydı. Ocak 2017 tarihinde, yasayla talep edilen liyakat değerlendirme beyannamelerini sunmuştur.

Savcılık biriminin yönetici organı olan Yüksek Savcılık Konseyine adaylığı nedeniyle başvuru, liyakati değerlendirilecek öncelikli kişiler listesine eklenmiştir.

HIDAACI, IQC’ye malvarlığının incelenmesine ilişkin bir rapor vermiş ve başvuru beyanının tam ve yasaya uygun olduğu, yasal mali kaynaklarla desteklendiği ve hiçbir menfaat çatışmasının, malvarlığını haklı kılacak yasal mali kaynaklardan yoksunluğunun, malvarlığı gizlemenin ve yanlış beyannamenin olmadığı sonucuna varmıştır.

IQC, başvuru önceki yıllık beyannameleri gibi delillere işaret ederek malvarlığının incelenmesi bağlamında derinlemesine idari soruşturmaya geçmiş ve başvurudan açıklama talep etmiştir.

İdari soruşturma 13 Mart 2018 tarihinde tamamlanmış ve başvuru 14 Mart 2018 tarihinde, malvarlığına dayalı soruşturmanın sonuçları hakkında bilgilendirilmiştir. İlk bulgular şu

¹ Kararın kapsamlı özet çevirisine, [Patreon sayfamdan](#) ulaşabilirsiniz. Bu çeviri, AIHM tarafından [HUDOC](#)’a da konulmuştur. (Ç.N.)

şekildeydi: (a) Tiran'daki daireye ilişkin olarak başvuru, iki garajı liyakat değerlendirme beyanında belirtmemiş ve alım bedelinin bir kısmını ödemekte kullanılan 752.880 Arnavutluk lekinin (ALL) kaynağını kanıtlayamamıştır ve kalanı ödeyecek yeterli birikimi de yoktur; (b) Leş şehrindeki daireyi ve hizmet ünitesini edinmek ve 2016 yılındaki araç alımını haklı kılmak için yetersiz geliri vardır.

IQC, ispat yükünü başvuruna çevirmiş ve karşı cevaplarını ve destekleyici belgeleri sunmak üzere yirmi gün tanımıştır.

Başvuru, 03 Nisan 2018 tarihinde beyan ve belgelerini sunmuş; 17 Nisan 2018 tarihli duruşmada, ilave açıklamalarda bulunmuştur.

IQC, 20 Nisan 2018 tarihli kararıyla, meşru gelirin değeri iki katından daha fazla değerde toplam malvarlığı beyan ettiği için başvuru meslekten ihraç etmiştir. IQC'ye göre başvuru, yıllık beyanlarında eksik bildirim yapmış, bazı malvarlıklarının yasal kaynağını kanıtlamakta başarısız olmuş, yeni düzenlenen belgelerle onları geçmişe dönük olarak haklı kılmaya çalışmış ve düşük miktarlardaki bazı malvarlıklarını gizlemiştir.

Başvuru 04 Haziran 2018 tarihinde, SAC'a itirazda bulunmuş ve ilave deliller sunmuştur. SAC, usule ilişkin bir kararla, bunları IQC önünde neden sunmadığına ilişkin yeterli gerekçe belirtilmemesi ve her halükârda itirazın kararlaştırılması açısından alakasız görünmeleri nedeniyle yeni delillerin kabulü talebini reddetmiştir.

Başvuru, 20 ve 28 Haziran 2018 tarihlerinde, ek açıklamalar göndermiş ve 07 Eylül 2018 tarihinde ek delil sunmuştur.

SAC heyeti, Anayasa'nın ekinin D/3 ve 4 maddesine ve Liyakat Değerlendirme Yasası'nın 33 ile 61/1 ve 3 maddelerine atıfta bulunan 12 Eylül 2018 tarihli kararıyla, meslekten çıkarma kararını onamıştır. Heyet, başvurunun toplam aile varlıklarının 24.637.339 ALL olmasına rağmen; yasal şekilde edinilen varlıkların 8.772.156 AAL, yani ondan 2,8 kat daha az olduğu sonucuna varmıştır.

Başvurunun Hükûmete tebliğ edilmesinin ardından başvuru, avukat olarak kaydolmak amacıyla Ulusal Avukatlık Dairesine (Baro) başvurduğunu bildirmiştir. Baro tarafından cevaben başvurucuya, hâkim ve savcılarının yeniden inceleme sürecini başarıyla geçememesi nedeniyle, disiplin cezası ortadan kalkana kadar avukatlık yapma hakkından yoksun bırakıldığını belirtilmiştir.

İLGİLİ YASAL ÇERÇEVE VE UYGULAMA

26. Liyakat değerlendirme sürecine ilişkin geçerli ulusal hukukun bir özeti ve diğer atıflar için *Xhoxhaj/Arnavutluk* kararına bakınız (yukarıda anılan, §§ 93-209).

27. Malvarlığının değerlendirilmesini düzenleyen Anayasa'nın ekinin D maddesi, aşağıdaki gibidir:

Madde D - Malvarlığının Değerlendirilmesi

“1. Yasal olarak haklı gösterilebilecektten daha fazla malvarlığı olan veya kullanan kişileri ya da kendisinin malvarlıklarının veya ilişkili kişilerinkinin net ve tam bir bildirimini yapmayanları belirlemek için, incelenen kişiler malvarlıklarını açıklamalıdır.

2. İncelenen kişi, yasaya uygun şekilde yeni ve ayrıntılı bir malvarlığı beyanı vermelidir. Beyanname ve Menfaat Çatışmaları ve Malvarlıklarının Kontrolü Yüksek Müfettişliği [HIDAACI], malvarlığı beyanını teyit eder ve [IQC]'ye malvarlıklarının hukukiliğinin yanı sıra malvarlığı bildirimini doğruluk ve tamlığına ilişkin bir rapor sunar.

3. İncelenmekte olan kişi, malvarlıklarının ve kazancının yasal kaynağına ilişkin ikna edici açıklamalar sunmalıdır. Eğer gelir, beyan edilmişse ve vergi ödemesine tabi olmuşsa; malvarlıkları, bu kanun açısından yasal olarak görülecektir. Yasal malvarlıklarının ilave unsurları, kanunla belirlenmelidir.

4. İncelenmekte olan kişi, yasal malvarlıklarının değerinin iki katından daha fazla [toplam] malvarlığına sahipse; kişi aksine delil sunmadıkça, bir disiplin ihlalinde suçlu varsayılır.

5. İncelenen kişi, yasayla öngörülen süre içinde malvarlığı beyanı vermezse, meslekten çıkarılır. İncelenen kişi sahipliğindeki, mülkiyetindeki veya kullanımındaki malvarlıklarını gizlemeye veya eksik bildirimine çabalarsa, meslekten çıkarma disiplin cezası lehine bir varsayım uygulanır ve kişinin aksini ispatlaması gerekir.”

28. Liyakat Değerlendirme Yasası'nın 4/1 maddesi, yeniden incelemenin üç ölçüt temelinde gerçekleştirileceğini öngörmektedir: malvarlığının değerlendirilmesi, geçmiş dürüstlük kontrolü ve mesleki yeterliliğinin incelenmesi. 4/2 madde, IQC ve SAC'ın liyakati değerlendirilecek kişinin yeniden incelemesi hakkında nihai karar verecek organlar olduğunu, kararın ölçütlerden bir veya birkaçına, üç ölçütün tamamının genel bir değerlendirilmesine ya da işlemlerin genil bir takdirine dayandırılacağını öngörmektedir. 4/5 madde uyarınca hem IQC hem de SAC, kanun önünde eşitlik, anayasallık, hukukilik, orantılılık ve liyakati değerlendirilmekte olan kişinin adil yargılanma hakkını temin eden

diğer ilkeler temelinde bağımsız ve tarafsız organlar olarak görevlerini yerine getirir. 4/6 madde uyarınca liyakat değerlendirme organları, Anyasa’da veya Liyakat Değerlendirme Yasası’nda belirtilmeyen hususlarda İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda veya İdare Mahkemeleri Yasası’nda öngörülen usulleri uygulayabilirler.

34. Yasanın 52. maddesi, liyakat değerlendirme organlarının nesnellik ve orantılılık ilkelerine uymasını gerekli kılmaktadır. İdari soruşturma esnasında, 45. madde uyarınca toplanan delillerin isbat değeri taşıdığı sonucuna varılırsa; liyakati değerlendirilen kişi, aksine ilişkin delil sunma veya diğer açıklamalarda bulunma ispat yükü altında olacaktır.

35. Liyakat Değerlendirme Yasası’nın 61. maddesi uyarınca, eğer şunlar ortaya çıkarsa, meslekten ihraca hükmedilir:

- “1. İncelenmekte olan kişi, ona veya onunla ilişkili kişilere ait yasal malvarlıklarının değerinin iki katından daha fazla miktarda [toplam] malvarlığı bildirmiştir;
2. Geçmiş dürüstlük kontrolü hakkında ciddi endişeler vardır çünkü incelenmekte olan kişinin organize suçlara karışmış bireylerle, görevini sürdürmesini imkânsız kılacak şekilde uygungunsuz ilişkisi vardır ki bu onun için konumunda devam etmesini imkânsız kılmaktadır;
3. İncelenmekte olan kişi, bu yasanın 39 ve 33. maddeleri uyarınca yetersiz malvarlığı ve geçmiş doğruluk bildirimini yapmıştır;
4. Mesleki yeterliliğin değerlendirilmesi açısından, incelenmekte olan kişi mesleki olarak uygun değilse;
5. [İşlemlerin] genel yürütümü temelinde, 4/2 madde anlamında ... incelenmekte olan kişi, kamunun adalet sistemine güvenini zedelemişse ve bu kusurların eğitim programı vasıtasıyla giderilmesi imkânsızsa.”

44. Savcıların Etik Kuralları Klavuzu, 19 Haziran 2019 tarihinde Ülke Başsavcılığının 191 sayılı kararıyla kabul edilmiştir. Klavuz, mesleki faaliyetleri dahilinde ve haricinde savcılarının yüksek mesleki davranış standartlarına dayalı şartları içermektedir. Anayasa’nın 149. maddesi ile eski Savcılık Yasası’nın 32. maddesi anlamında savcılık işlevini itibarsızlaştıran eylemler, bu şartların ihlalini teşkil etmektedir ve disiplin işlemlerine yol açabilirler (Klavuz’un 17. maddesi).

45. İdare Mahkemeleri Yasası’nın 47. maddesi, davanın ilk derecede incelenmesi esnasında yasanın öngördüğü süreler içinde bu yeni olguları sunmanın veya yeni delil talep etmenin kendisinin hiçbir hatası olmaksızın mümkün bulunmadığını ortaya koymadıkça; itiraz

edenin, itiraz üzerine yeni olguları sunamayacağını veya yeni delil talep edemeyeceğini belirtmektedir.

50. 2019 tarihli Arnavutluk Avukatlık Dairesi Yasası'nın 49. maddesine göre, nihai bir kararla malvarlığının incelenmesi ve geçmiş dürüstlük kontrolünden dolayı liyakat değerlendirme sürecini geçmedikleri tespit edilen hâkim ve savcılar açısından disiplin tedbirinin ortadan kalkma süresi beş yıldır. Meslekten ihraç, mesleki yeterliliğin değerlendirilmesinden dolayı ise bu süre geçerli değildir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME'NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

58. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

69. Mahkeme, *Xhoxhaj*'da, liyakat değerlendirme işlemlerine 6. maddenin medeni kolunun uygulanabilir olduğunu fakat cezai kolunun uygulanabilir olmadığını değerlendirmiştir (yukarıda anılan, §§ 284-86). Mahkeme, medeni kolun uygulanabilirliğini ve cezai kola ilişkin dayanak yokluğunu dikkate alarak *Xhoxhaj*'da olduğu gibi başvurucunun şikâyetini 6. maddenin yalnızca medeni koluna atıfla değerlendirecektir.

70. Mahkeme, *Xhoxhaj*'da (yukarıda anılan, §§ 284-86), liyakat değerlendirme organlarının 6/1 madde anlamında “yargısal merci” olduklarını kabul etmiştir. Mahkeme, mevcut davada aksine hükmetmek hiçbir neden görmemektedir.

1. Bağımsızlık ve Tarafsızlık

71. “Yargısal merci” kavramı onun, liyakat temelinde seçilen hâkimlerden, yani hukukun üstünlüğüyle yönetilen bir devlette gerektirdiği yargısal görevleri yerine getirme teknik yeterliliği ve ahlaki dürüstlüğü şartlarını karşılayan hâkimlerden teşkil edilmesi gerektiği anlamına gelmektedir ([Guðmundur Andri Ástráðsson/İzlanda](https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207876) [BD], No. 26374/18, §§ 220-21, 01 Aralık 2020)². İlk derece hâkimlerinin atanması için titiz bir süreç, bu yönlerin her ikisinde de en nitelikli adayların yargısal görevlere atanmasını sağlamak için son derece önemlidir. Bir “yargısal merci” yargı hiyerarşisinde ne kadar yükseğe yerleştirilmişse, uygulanacak seçim ölçütleri daha zorlu olmalıdır. Böyle liyakat temelli bir seçim, yalnızca

² Kararın özet çevirisi için bkz. “<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207876>”. (Ç.N.)

yargısal bir organın “yargısal merci” olarak adalet dağıtma teknik kapasitesini temin etmez; ayrıca yargıya olan kamusal güveni sağlama açısından da hayatidir ve hâkimlerin kişisel bağımsızlığının ilave bir teminatı işlevi görür (yukarıdaki karar, § 222). *Xhoxhaj*’daki tespitlerini dikkate alan Mahkeme (yukarıda anılan, §§ 295-304), başvurucunun davasındaki IQC paneli üyelerinin bizatihi seçim ve atanma şeklinin bağımsızlık ve objektif tarafsızlık şartlarının bir ihlalini ortaya koymadığını değerlendirmektedir.

72. Mahkeme ilk olarak, objektif tarafsızlık bakımından *Xhoxhaj*’daki (yukarıda anılan, §§ 305-08) tespilerine işaret etmektedir. Olağan disiplin işlemlerinin aksine liyakat değerlendirme işlemleri, bir şikâyetin yapılması ya da bir suiistimal ithamı üzerine başlatılmamıştır. Liyakat Değerlendirme Yasası’nın kendiliğinden işlemesinin sonucu olarak IQC, disiplin işlemlerinin başlatılması gerektiği şeklindeki kendi tespitlerinden ziyade, başvuru tarafından sunulan üç beyannameye ilişkin soruşturma açmıştır. IQC heyeti, onun hakkında herhangi bir itham veya suçlama getirmek suretiyle bir savcı rolünü üstlenmemiştir. Görevleri bu itibarla, Anayasa’nın ekinde ve Liyakat Değerlendirme Yasası’nda ortaya konan ölçütler temelinde yeniden değerlendirmeye sınırlıydı. Bu nedenle, başvurucuya yönelik hiçbir suçlama veya suiistimal tespitlerinin yapılmadığı soruşturmayı başlatma yasal yükümlülüğü ile onun disiplin sorumluluğuna dair bir karar alma görevi arasında hiçbir karışıklık yoktu. Yalnızca IQC’nin ön tespitlerde bulunması olgusu ise onun tarafsızlığına ilişkin objektif olarak haklı kılınmış korkuları harekete geçirmeye yeterli değildi. Mahkemeye göre, aynı akıl yürütme biçimi somut olayda da geçerlidir.

2. Adillik

73. Mahkeme, *Xhoxhaj*’ın aksine olarak mevcut davada IQC’nin sadece malvarlıklarının değerlendirilmesine ilişkin ön soruşturmayı yürüttüğünü ve tamamladığını ve sonrasında geçmiş dürüstlük kontrolü ve mesleki yeterliliğin değerlendirmesine girişmeksizin, bu temel üzerine davanın esasını karara bağladığını kaydetmektedir. Bu, SAC tarafından yorumlandığı şekliyle Liyakat Değerlendirme Yasası’na uygundu. Mahkemenin görüşüne göre bu yaklaşım tek başına, başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlalini gerektirmemektedir.

75. İdare Mahkemeleri Yasası’nın 47. maddesiyle birlikte yorumlanan Liyakat Değerlendirme Yasası’nın 4/6 maddesi, itiraz üzerine delillerin (kabulünün) ele alınması için

yasal temeli sağlamaktadır. Başvurucunun hâlihazırda IQC önünde bazı delil unsurlarını sunamadığına veya bunları sunmaktan alıkonulduğuna dair hiçbir emare yoktur. Davanın koşullarında Mahkeme, SAC'ın bu delilleri ele alma şeklinin Sözleşme'nin 6/1 maddesini ihlal etmediğini değerlendirmektedir. Her halükârda SAC, yeni önerilen delillerin davanın sonucu üzerinde belirleyici herhangi bir etki yapmasının olası bulunmadığına işaret etmiştir.

77. Dahası başvuru, 6. maddeyi ilgilendirdiği kadarıyla liyakat değerlendirme işlemlerinin yürütülme şeklinin keyfi olduğu ve esasen eşinin siyasi görüşlerinden veya faaliyetlerinden dolayı ona zulmetme şeklinde bir gizli amaç güttüğü iddiasını delillendirmemiştir (karşılaştırma için bkz. *Xhoxhaj/Arnavutluk*, yukarıda anılan, § 296; [Navalnyy ve Ofitserov/Rusya](#), No. 46632/13 ve 28671/14, § 129, 23 Şubat 2016; [Navalnyy/Rusya](#), No. 101/15, § 88, 17 Ekim 2017; [Nevzlin/Rusya](#), No. 26679/08, §§ 124-25, 18 Ocak 2022).

3. Sonuç

78. Kalan hadiselerle ilgili olarak ise tarafların beyanlarını inceleyen Mahkeme, başvurunun bunları delillendirmediğini ya da esasa dair herhangi bir iddia dile getirmediğini değerlendirmektedir. Mahkeme, *Xhoxhaj*'daki (yukarıda anılan, §§ 283-88, 294-317, 328-36, 341-44 ve 348-53) ilgili tespitlerinden ayrılmak için hiçbir neden görmemektedir.

79. Yukarıdaki mülahazalar Mahkemenin, başvurunun şikâyetlerinin sunulduğu ve mevcut davada delillendirildikleri haliyle açıkça dayanaktan yoksun bulundukları sonucuna ulaşmasını sağlamaya yeterlidir. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 35/3 (a) ve 4 maddesi uyarınca reddedilmelidirler.

II. SÖZLEŞME'NİN 8. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

80. Başvurucu, savcılık görevinden ihraç edilmesinin ve akabindeki avukatlık yapmasındaki yasağın, özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğinden şikâyet etmiştir.

A. Kabul Edilebilirlik

1. Başvurucunun Meslekten İhracı Bakımından

86. *Xhoxhaj*'da belirtilen gerekçelerle Mahkeme, Hükûmetin iddialarını reddetmekte ve bu şikâyetin ne açıkça dayanaktan yoksun olduğunu ne de Sözleşme'nin 35. maddesinde sayılan

diğer herhangi bir nedenle kabul edilemez olduğunu kaydetmektedir. Şikâyet bu nedenle, kabul edilebilir bulunmalıdır.

2. Başvurucunun Hukuk Mesleğini Yapmasındaki Yasak İddiası Bakımından

87. Başvurucu, liyakat değerlendirme işlemlerinde meslekten çıkarılmasının Arnavutluk hukuku uyarınca “avukat” olarak hukuk mesleği yapmasında bir yasak sonucunu doğurduğunu iddia etmiştir. Ocak 2020 tarihinde Mahkemeye, 09 Kasım 2018 tarihinde Ulusal Avukatlık Dairesi başkanının avukat olarak kaydolma talebini, liyakat değerlendirme işlemlerini takiben ihraç edilmesi dolayısıyla reddettiğini ayrıca bildirmiştir. Ona göre bu cevap, yasağın mevcudiyetini ve uygulanmış olduğunu tartışmasız biçimde ispatlamıştır.

90. Başvurucu, yalnızca avukat olarak “kaydolmayı” amaçladığını belirtmiş; Ulusal Avukatlık Dairesiyle olan yazışmalarının bir örneğini ise Mahkemeye sunmamıştır. En azından Kasım 2018 tarihi itibarıyla, Avukatlık Kanunu anlamında “avukat” olarak hukuk mesleğini yapma ruhsatına sahip olmadığı ortaya çıkmaktadır.

91. Avukatlık Dairesi Başkanının 09 Kasım 2018 tarihli mektubunun, “kaydolma” talebine ilişkin resmi bir yanıt olup olmadığı belirsizdir. Başvurucunun talebini reddeden resmi bir karar olarak değerlendirilirse, Arnavutluk mevzuatı uyarınca bu mektubun gözden geçirilmeye tabi olacağı makuldür. Ne de başvurucunun Sözleşme’nin 8. maddesi altındaki haklarına müdahale oluşturduğu iddia edilen şeyin yasal temeli olarak bahsedilen Avukatlık Yasası’nın ilgili hükümlerinin anayasal inceleme yoluyla test edildiğine dair herhangi bir emare vardır (karşılaştırma için bkz., gerekli uyarlamalarla, [Fullani/Arnavutluk](#) (k.k.), No. 4586/18, §§ 78-80, 20 Eylül 2022). Başvurucu, Baroya katılmaya ehil olma hakkı farzedilen yasağına karşı çıkmak için hiçbir adım atmamıştır.

92. Mevcut davanın koşullarında Mahkeme, bu şikâyetin Sözleşme hükümleriyle konu yönünden (*ratione personae*) bağdaşmadığını ve 35/3 (a) ve 4 maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiğini değerlendirmektedir.

B. Esas

93. Meslekten çıkarılması dolayısıyla başvurucunun özel hayatına saygı hakkına bir müdahale söz konusudur (bkz. *Xhoxhaj/Arnavutluk*, yukarıda anılan, §§ 363-64 ve 377). Kişinin özel hayatına saygı hakkına bir müdahale, Sözleşme’nin 8. maddesinin 2. fıkrası uyarınca “yasayla öngörülme”, orada sayılan meşru amaçlardan bir veya daha fazlasını

gütme ve ilgili amaç veya amaçlara ulaşılması için “demokratik bir toplumda gerekli” olma yoluyla haklı kılınmadığı sürece; 8. maddeye aykırı olacaktır.

1. Müdahalenin Yasayla Öngörülüp Öngörülmediği

98. “Yasayla öngörülme” ibaresi, itiraza konu tedbirin ulusal hukukta bir dayanağının bulunmasını ve söz konusu yasanın ilgili kişi tarafından erişilebilir ve sonuçları bakımından öngörülebilir olmasını gerektirmektedir (bkz., diğer kararların yanı sıra, [Fernández Martínez/İspanya](#) [BD], No. 56030/07, § 117, AİHM 2014 (alıntılar)). İlgili kanunun öngörülebilirlik şartını karşılaması için, bir tedbirin uygulanabileceği şartları ilgili kişinin davranışlarını - gerekirse, uygun tavsiye ile - düzenlemesini sağlamasına yetecek açıklıkta ortaya koymalıdır (bkz., diğer kararların yanı sıra, [Altay/Türkiye \(no. 2\)](#), No. 11236/09, § 54, 09 Nisan 2019).

99. Liyakat değerlendirme organlarının 2017 yılındaki liyakat beyannamesinde (i) hukuka uygun elde edilen malvarlıklarının değerinin iki katından daha büyük toplam malvarlığı bildirdiğine ve (ii) Yasa’nın 33. maddesi uyarınca yetersiz malvarlığı bildirimini yaptığı sonucuna ulaşmalarını ilgilendirdiği kadarıyla; başvurucuyu 2018 yılında meslekten çıkarma kararı, 2016 yılında çıkarılan Liyakat Değerlendirme Yasası’nın 61/1 ve 3 maddesinde bir yasal temele sahipti.

101. Liyakat değerlendirme sürecinin başında başvurucudan, malvarlıklarının oluşumunda kullanılan kaynakların doğruluğunu haklı kılan destekleyici belgeleri sunması istenmiştir. Anayasa’nın ekinin D/3 maddesi uyarınca, malvarlıkları ve gelirin yasal kaynaklarına ilişkin ikna edici açıklamalar zorundaydı; malvarlıkları ise eğer kazanç, beyan edilmiş ve vergisi ödenmişse yasal olarak değerlendirilecekti.

102. Malvarlığının değerlendirilmesi ve bununla ilişkili meslekten çıkarma kararı - hususiyle mevcut davada olduğu gibi Anayasa’nın ekinin D/4 maddesi uygulanırsa - Liyakat Değerlendirme Yasası uyarınca orantılılık şartına tabi olduğu ölçüde; sadece görece olarak ciddi kusurların, nihai meslekten çıkarma cezasını haklı kılar olarak değerlendirilebileceği varsayılabilir. Ayrıca, malvarlıklarını net biçimde belirtmemek, 2016’dan önce de cezai bir suçtu.

103. Mahkeme, mesleğinden çıkarılması bakımından öngörülebilirlik yokluğu iddiasının başvurucunun temellendiremediği sonucuna varmaktadır.

104. Mevcut davada Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesi altındaki müdahalenin bu şikâyetle bahsedilen koşullardan dolayı "yasayla öngörülmediğini" değerlendirmemektedir.

105. Mahkeme, başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahalenin Sözleşme'nin 8/2 maddesince gerekli kılındığı üzere yasayla öngörüldüğü sonucuna ulaşmıştır (bkz., aynı yöndeki, *Xhoxhaj/Arnavutluk*, yukarıda anılan, §§ 385-86).

2. Müdahalenin Meşru Bir Amaç Gütüp Gütmediği

108. *Xhoxhaj*'daki tespitlerini (yukarıda anılan, § 393) ve savcıların Arnavutluk'taki adalet sistemi içindeki yerini dikkate alan Mahkeme, Liyakat Değerlendirme Yasası tarafından genel olarak güdülen amacın ve mevcut davadaki müdahalenin (bir savcının liyakat değerlendirilmesi) Anayasa Mahkemesinin kararında belirlenen amaçlarla tutarlı bulunduğundan ve Sözleşme'nin 8/2 maddesinde sayıldığı üzere ulusal güvenlik, kamu düzeni ile diğer kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması yararına olduğundan şüphelenmek için hiçbir neden görmemektedir.

3. Müdahalenin "Demokratik Bir Toplumda Gerekli" Olup Olmadığı

114. Özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahale, "acil bir toplumsal ihtiyaca" cevap vermesi ve bilhassa izlenen meşru amaçla orantılı olması ve acil müdahaleyi haklı kılmak için ulusal makamlar tarafından ileri sürülen gerekçelerin "ilgili ve yeterli" olması hâlinde, meşru bir amaç için "demokratik bir toplumda gerekli" olarak değerlendirilecektir (bkz. *Xhoxhaj/Arnavutluk*, yukarıda anılan, § 402). Meslekten çıkarma, bir bireye verilebilecek - en ağır değilse bile - vahim bir disiplin cezasıdır. Bireyin özel hayatını olumsuz etkileyen böyle bir tedbirin uygulanması, bireyin ahlaki değerlerine, dürüstlüğüne ve mesleki yeterliliğine dair somut delillerin göz önüne alınmasını gerekli kılmaktadır (yukarıda anılan, § 403).

115. *Xhoxhaj*'da (yukarıda anılan, §§ 391-92 ve 404) belirtildiği üzere Liyakat Değerlendirme Yasası, ulusal yasama organı ve diğer bağımsız gözlemciler tarafından belirlendiği gibi yargıdaki endişe verici düzeylerdeki yolsuzluğa ve Anayasa Mahkemesinin kararında da vurgulanan yolsuzlukla mücadele acil ihtiyacına karşılık vermiştir. Mahkeme bu itibarla, bu şartlarda adalet sisteminin görevdeki bütün savcılarla birlikte görevdeki bütün hâkimlerin olağandışı liyakat değerlendirmesini gerekli kılan bir reformunun "acil bir sosyal ihtiyaca" yanıt verdiğini değerlendirmiştir (yukarıda anılan, § 404).

116. Geriye, başvurucuyu savcılık görevinden ihraç etmeye karar verdiklerinde ulusal makamların davalı devletin takdir payını aşıp aşmadıklarına karar verilmesi kalmaktadır. Mahkeme, liyakat değerlendirme organlarının görevden ihraca yol açan gerekçelerin, yani malvarlıklarının incelenmesi hasebiyle, kişiselleştirilmiş bir değerlendirmesini yapıp yapmadıklarını denetleyecektir. Ulusal hukuku yorumlamak, ilk olarak ulusal makamlara, hususiyle mahkemelere düşmektedir. Bu yorum, keyfi ya da açıkça gayrimakul olmadıkça; Mahkemenin rolü, böyle bir yorumun etkilerinin Sözleşme'ye uygunluğunu teyit etmekle sınırlıdır (bkz., Sözleşme'nin 1 Nolu Protokolü'nün 1. maddesi bağlamında, [Radomilja ve Diğerleri/Hırvatistan](#) [BD], No. 37685/10 ve 22768/12, § 149, 20 Mart 2018; 8. madde bağlamında, *Xhoxhaj/Arnavutluk*, yukarıda anılan, § 407).

117. Mahkeme, kamu görevlilerinin malvarlığı bildirimlerine ilişkin yükümlülüklerle uymadaki bazı kusurlarının genel itibariyle ciddi olarak değerlendirilebildiğini kaydetmektedir. Bunlar, diğer hususların yanı sıra önemli malvarlıklarını veya gelir kaynaklarını beyan etmekteki kusurları ya da bunları kasten yetkililerden gizleme teşebbüslerini; önemli alımları, edinme zamanındaki meşru ve yeterli birikimlerle veya kaynaklarla haklı kılamamayı ya da ilgili görevli ve ailesinin beyan edilen yasal olanaklarının açıkça dışındaki aşırı bir yaşam tarzını veya savurgan harcamaları haklı gösterememeyi kapsayabilir. Mahkeme bu bakımdan, görevlinin yolsuzlukla mücadele yasalarına uygunluğunu değerlendirirken kişinin eşinin, partnerinin veya yakın ailesinin diğer fertlerini gelirlerini ve beyanlarını dikkate almanın meşru olabileceğini de kabul etmiştir (bkz. [Samoylova/Rusya](#), No. 49108/11, §§ 85-86, 14 Aralık 2021). Aynı zamanda malvarlığı beyan rejimlerine uyun davranmamanın herbir önemsiz örneğinin veya harcamalar ile yasal kaynaklar arasındaki ufak tutarsızlıklar, görevden ihraç gibi en ağır disiplin cezalarını harekete geçirmemelidir.

118. Mevcut olaya dönen Mahkeme, tüm üç ölçütten dolayı soruşturma başlattıktan ve zenginlik ölçütü kısmını tamamladıktan sonra IQC'nin toplanan delillerin ispat değerlerini göz önüne aldığını ve değerlendirmeyi bu ölçütle sınırladırmaya karar verdiğini kaydetmektedir. IQC, ispat yükünü bunun yalnızca malvarlığı değerlendirmesini ilgilendirdiğinden haberdar edilen başvurucuya çevirmiştir.

119. Liyakat Değerlendirme Yasası uyarınca başvurucudan, malvarlıklarının edinilmesi için kullanılan yasal kaynakları ve öz itibariyle onun ve ailesinin yasal olanakları içinde

yaşadıklarını kanıtlaması istenmiştir. Arnavutluk'un uluslararası hukuk altındaki taahhütlerine uygun şekilde malvarlıklarını açıklama ve yasal kaynaklarını kanıtlama şartı, malvarlıklarını açıklamadaki kusurlar veya bunların sahte bildirimleri için yaptırımlar da getiren ulusal hukukta 2003'ten beri öngörülmektedir (bkz. *Xhoxhaj/Arnavutluk*, yukarıda anılan, §§ 201-04). Liyakat Değerlendirme Yasası'nın, önceki malvarlığı beyanlarının, mevcut olayda esasen başvuru ve eşi tarafından 2008 ilâ 2016 arasında edinilen malvarlıklarına ve/veya 2007 ilâ 2011 arasında elle geçen gelire ilişkin olarak, liyakat değerlendirme malvarlığı beyanının doğruluğunu teyit etmenin delili olarak kullanılmasını sağlamasının nedeni de budur.

120. Mahkeme, başvuru ve eşi tarafından beyan edilen malvarlığının yasal malvarlıklarının miktarının iki katından daha fazla olduğu - ki bu, Anayasa'nın ekinin 4/D maddesi uyarınca onun ihracına izin verecekti - şeklindeki IQC'nin tespitini not etmektedir. Bu tespit, onun tarafından sunulan bütün açıklamalar ve deliller ile soruşturma esnasında toplanan ve ona açıklanan verilerin değerlendirilmesinden doğmuştur. Liyakati değerlendirilmekte olan kişi, malvarlıklarının ve gelirinin yasal kaynaklarının ikna edici biçimde açıklamak zorundaydı ve sahip olunan, elde tutulan ve kullanılan malvarlıklarını gizleyemez ya da eksik şekilde sunamazdı.

123. Mahkeme, süregiden kişiler arası ilişkilerin ve demokratik geçişin ilk zamanlarında Arnavutluk'ta mevcut işlemsel kayıtdışılığın ışığında, SAC'ın tespitlerinin bazılarının oldukça sert veya şekilci olduğunu kabul edebilir. Ancak bunlar, ciddi aykırılıklar veya başvuru ve ailesinin en büyük malvarlıklarının bazılarını çevreleyen delillendirme eksikliğine (2007-11 yılları için haklı gösterilememiş şahsi birikim tutarları, Leş şehrindeki yıkılmış daire için tapu kaydı veya geçerli diğer bir belge sunmakta kusur ve bir arkadaşın alınan önemsiz sayılamayacak 12.000 avroluk borç gibi) yönelik SAC'ın ön tespitlerine şüphe düşürememektedir.

124. Mahkeme, belli açılardan anlaşılabilir olmakla birlikte ülkedeki genel kayıtdışılık durumunun tecrübeli bir savcıyı veya diğer bir yargısal görevliyi, şahsi meselelerini hukukiliğe azami saygı içinde ve kamusal kınanmanın dışında kalacak şekilde yürütmekten muaf tutamayacağını vurgulamaktadır; bu kişiler, daha yüksek ahlaki ölçütlere tabi tutulacaklardır. Dahası “%200 kuralı” denilen kural, bazıları geçmişte bir vakitte edinilmiş olan malvarlıklarının hukukiliğini kanıtlamaktaki herhangi bir objektif güçlkle ilişkili

olarak başvurucuya esaslı bir emniyet payı sağlamaktaydı. Ulusal makamlarca saptandığı gibi başvurucu buna rağmen, beyan edilen malvarlığının %50'sinin bile hukukiliğini inandırıcı biçimde kanıtlamamıştır.

125. Mahkeme, liyakat değerlendirme işlemlerinin nihai aşaması olarak SAC'ın yukarıda anlatıldığı ve topluca ele alındığı üzere malvarlıklarının değerlendirilmesine yönelik tespitlerinin başvurucunun mali uygunluğuna dair esaslı şüpheler doğurmaya veya meslekten çıkarılmasını haklı kılmaya yetecek kadar ciddi olduğunu kaydetmektedir.

126. Liyakat değerlendirme organlarının bireyselleştirilmiş tespitlerini dikkate alan Mahkeme, başvurucunun savcı olarak mesleğinden çıkarılmasının Sözleşme'nin 8/2 maddesi altında orantılı olduğunu değerlendirmektedir. Liyakat Değerlendirme Yasası iki tür disiplin cezası öngörmektedir: meslekten ihraç veya zorunlu bir eğitime katılma yükümlülüğüyle birlikte açığa alma. Disiplin suçları için uygun bir yaptırımlar skalasının yokluğu, orantılılık ilkesiyle tutarsız olabilir (bkz. [Oleksandr Volkov/Ukrayna](#), No. 21722/11, § 182, AİHM 2013). Uygulanacak mevzuat, olağan disiplin işlemlerinin sonunda uygulanabilecek daha detaylı bir disiplin cezası hiyerarşisi öngörmekteydi. Ancak liyakat değerlendirme işlemleri, olağan disiplin işlemleriyle taşıyor göründükleri benzerliklere rağmen; kendine özgü (*sui generis*) bir niteliktedir. Yozlaşmış unsurlardan korumak ve sistemin sağlıklı kısmını muhafaza etmek için adalet sistemindeki hissedilen yaygın yolsuzluk mevcudiyetine bir yanıt olarak uygulamaya konulmuşlardır. Mahkeme, Liyakat Değerlendirme Yasası'nın kabul edilmesinden önce gelen istisnai şartlar dikkate alındığında, bir kişinin Liyakat Değerlendirme Yasası'nda ortaya konan üç kriterden birini karşılamamakta başarısız olması durumunda daha sınırlı bir yaptırımlar skalasının olmasının liyakat değerlendirme sürecinin ruhuyla tutarlı olduğu şeklindeki *Xhoxhaj*'daki (yukarıda anılan, § 412) tespitine atıfta bulunmaktadır.

3. Sonuç

127. Mahkeme, liyakat değerlendirme işlemlerinin ve başvurucunun meslekten çıkarılmasının Sözleşme'nin 8. maddesinin gereklerini yerine getirdiği sonucuna ulaşmaktadır.

128. Liyakat değerlendirme organlarınca yapılan tespitlere ve başvurucunun meslekten çıkarılmasına ilişkin bazı yansımalar bakımından Mahkeme daha önceden, “özel hayat”

üzerinde öngörülebilir olumsuz etkileri olan yasal sorumluluğu gerektiren bir suçun veya diğer suistimallerin işlenmesi gibi kişinin kendi davranışlarının öngörülebilir bir sonucu olan itibar kayıplarından şikâyet etmek için Sözleşme'nin 8. maddesine dayanılamayacağını değerlendirmiştir (bkz. [Denisov/Ukrayna](#) [BD], yukarıda anılan, § 98; bu ilkenin bazı sınırlarına ilişkin olarak ayrıca bkz. [M.L./Slovakya](#), No. 34159/17, §§ 38-39, 14 Ekim 2021). Mevcut olayda liyakat değerlendirme organlarının tespitleri ve başvurusunun meslekten çıkarılması, Sözleşme'nin 6 ve 8. maddelerinin gereklerini yerine getiren işlemlerden kaynaklanmıştır.

129. Benzer şekilde Mahkeme, Hâkimler ve Savcılar Yasası uyarınca başvurusunun meslekten çıkarılmasının adalet sistemine yeniden girişte ömür boyu bir yasağı gerektirdiğini gözden kaçırmamaktadır. Liyakat değerlendirme işlemlerinde meslekten çıkarılmasının - muhtemelen doğrudan ve kaçınılmaz - sonucuna ilişkin olarak Mahkemeye ayrı bir şikayette bulunmamış olmakla birlikte; Mahkeme, hâkimler ve özellikle o davada başvurusunun tekrar çalışmaya başlamayı istediği görevler gibi yüksek derecede sorumluluk gerektiren görevlerde bulunların devletin egemenlik gücünün bir kısmını kullandıklarını değerlendirdiğini yinelemektedir (bkz. *Xhoxhaj/Arnavutluk*, yukarıda anılan, § 413). Mahkeme *Xhoxhaj*'da, bir Anayasa Mahkemesi yargıcı olan o başvurucuya ve ciddi etik ihlaller nedeniyle görevden alınan diğer bireylere uygulanan ömür boyu yasağın Devlet tarafından - o zamanlar sürmekte olan hukuk devletinin yerleştirilmesi ulusal bağlamında - yargı görevinin dürüstlüğü ve kamunun adalet sistemine güvenini temin etmek için güdülen meşru amaçla tutarsız veya orantısız olmadığını da belirtmiştir. Arnavutluk'taki adalet sisteminde savcıların statüsünü not eden Mahkeme, benzer zorunlu nedenlerin savcılık görevinden çıkarılmaya ve adalet sistemine yeniden girişteki takibeden yasağa ilişkin olarak da uygulanacağını tespit etmektedir.

130. Bu itibarla, başvurusunun görevden ihraç edilmesi dolayısıyla Sözleşme'nin 8. maddesinin bir ihlali söz konusu değildir.

III. SÖZLEŞME'NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

131. Başvurucu, Sözleşme'nin 8. maddesi altındaki şikâyetleri bakımından elinde etkili bir yolun olmadığını ileri sürmüştür.

135. Başvurucunun 13. madde altındaki şikâyetini usulü yakınmalarıyla ilişkilendirdiği kadarıyla; Sözleşme'nin 6/1 maddesi özel hükümdür (*lex specialis*) (bkz. [Grzęda/Polonya](#) [BD], No. 43572/18, § 352, 15 Mart 2022). 6. madde altındaki şikâyetlerinin kabul edilemez olduğunu da kaydeden Mahkeme, 13. madde altındaki şikâyetin bu yönünün, kabul edilemezlik nedeniyle reddedilmesi gerektiği sonucuna varmaktadır.

136. Liyakat değerlendirme işlemleri kapsamında 8. maddeyle ilişkili biçimde 13. maddeye ilişkin olarak başvuru, meslekten çıkarılmasına hükmeden IQC'nin kararına karşı itirazda bulunulmuştur. Maddi ve hukuki meselelerde tam yetkiye sahip olan SAC, iddia edilen gayriadillik ve orantısızlık da dahil olmak üzere itirazının esasını incelemiştir. SAC'ın onun itirazını reddetmesi, Mahkemenin bunun etkili bir yol olmadığına hükmetmeye yeterli değildir (bkz. *Xhoxhaj/Arnavutluk*, yukarıda anılan, §§ 286 ve 416). Bu şartlarda Mahkeme, şikâyetin bu kısmının Sözleşme'nin 35/3 (a) ve 4 maddesi uyarınca açıkça dayanaktan yoksun olduğundan reddedilmesi gerektiğini değerlendirmektedir.

Sözleşme'nin 45/2 maddesi ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 74/2 maddesi uyarınca, yargıç Serghides'in ayrık görüşü karara eklidir.